

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING
I FORM AV SCHAKTNINGSÖVERVAKNING

MODULHUS VID RÖKS SKOLA

RAPPORT 2018:24

RAÄ 137:1 (L2011:8841)

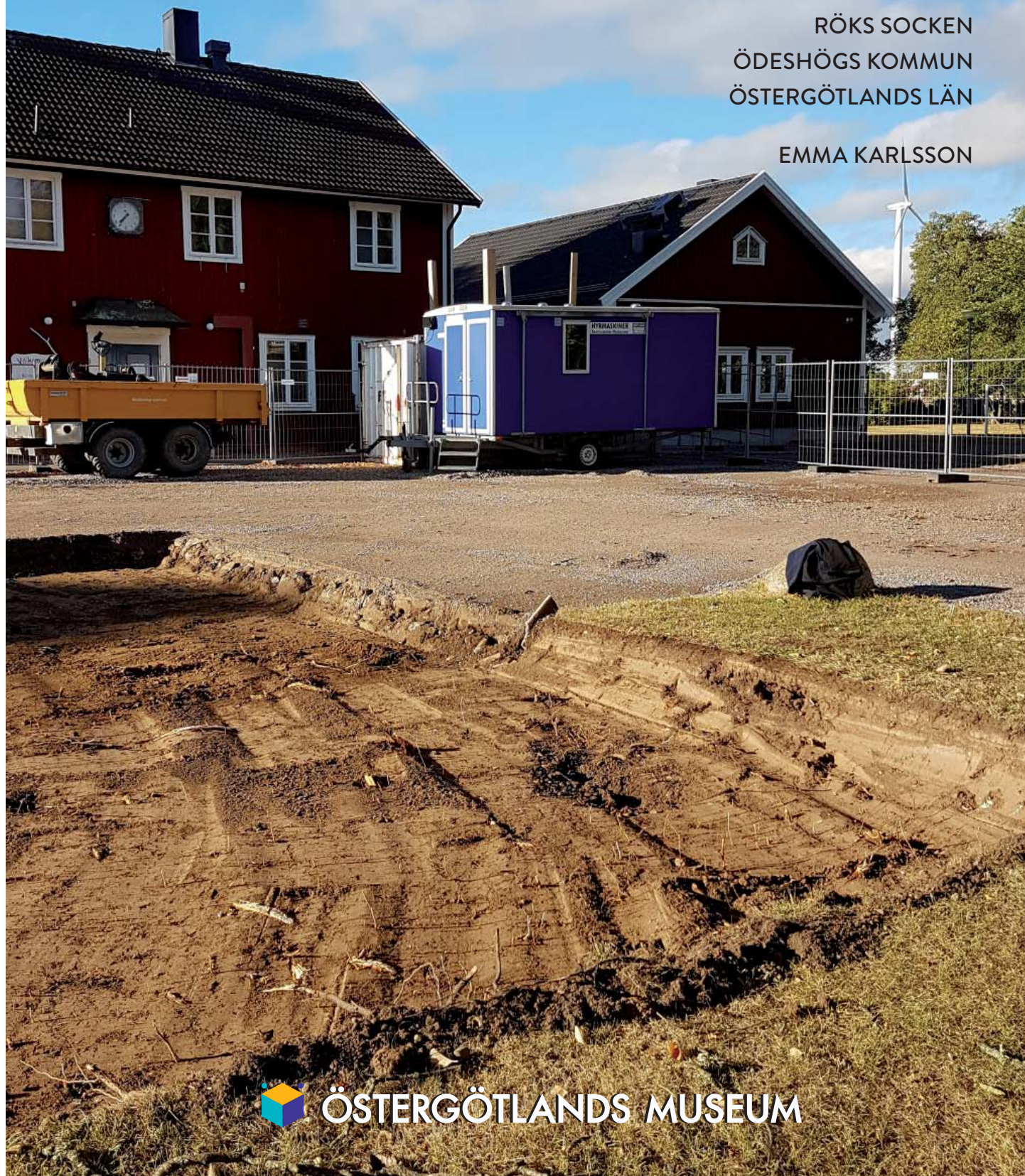
RÖK 5:1

RÖKS SOCKEN

ÖDESHÖGS KOMMUN

ÖSTERGÖTLANDS LÄN

EMMA KARLSSON

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

Modulhus vid Röks skola

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Arkeologisk bakgrund	4
Syfte och metod	6
Resultat	6
Referenser	7
Tekniska uppgifter	8

Omslagsbild: Röks skola med del av undersökningsytan i förgrunden. Foto mot söder. Emma Karlsson, ÖM.

ÖSTERGÖTLANDS MUSEUM

ARKEOLOGI OCH BYGGNADSVÅRD

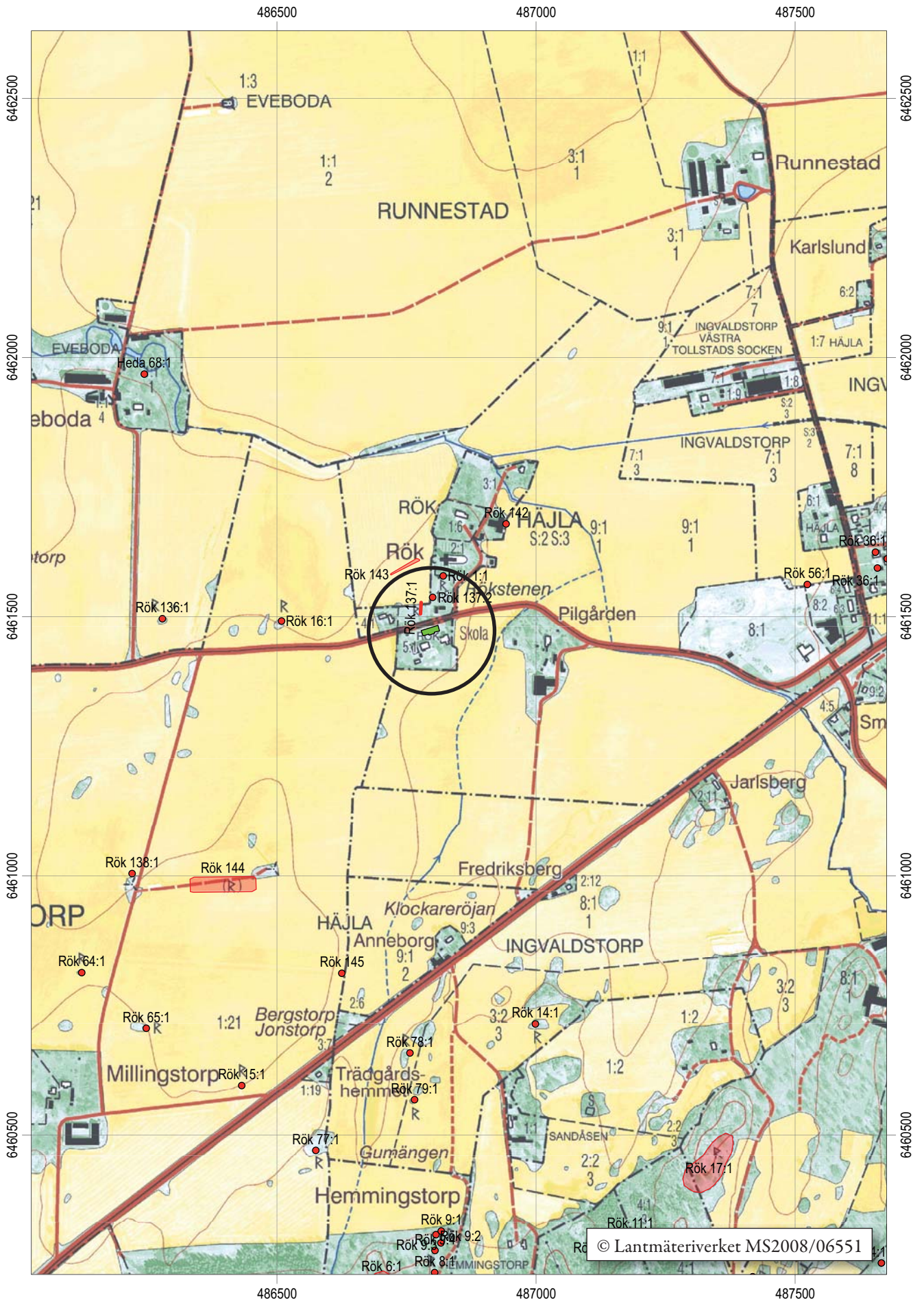
Box 232 • 581 02 Linköping • 013 - 23 03 00 • www.ostergotlandsmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands museum genomförde i augusti 2018 en arkeologisk undersökning inom fastigheten Rök 5:1, Röks socken, Ödeshög kommun, Östergötland. Vid undersökningen konstaterades att en stor del av exploateringsytan var störd av sentida markingrepp. I botten av schaktet sågs enstaka kolstänk, tegelfragment och ett par bitar porslin och yngre rödgods framkom. I övrigt påträffades inget av arkeologiskt intresse.

Emma Karlsson
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

Det aktuella arbetet föranleddes av uppförande av modulhus inom fastigheten Rök 5:1, Röks socken, Ödeshögkommun, Östergötland. Exploateringsområdet låg strax söder om fornlämning RAÄ 137:1 (Röks socken). Arbetet berörde en yta om cirka 400 m² och ett schaktdjup om ca 0,3 - 0,4 m. Sökande var Ödeshögsbostäder AB. Fältarbetet utfördes i augusti 2018 efter beslut från Länsstyrelsen Östergötland. Ansvarig för fältarbetet och rapportarbetet var undertecknad.

Arkeologisk bakgrund

Vägbank 137:1

Undersökningsområdet var beläget strax söder om fornlämning RAÄ 137:1 (Röks socken) som är spår efter en färdväg. Vägen, som framkom i samband med en arkeologisk utredning 1996, bestod av en drygt 12 m lång och 3 m bred yta (N-S riktning) med stenar vilka alltså tolkades vara rester efter en vägbank. Lämningen påträffades på 0,3 m djup, under befintligt plöjskikt i åker. Vägbanken kvarligger idag under den parkeringsplats som senare byggdes på platsen. På parkeringen har en rekonstruerad kullerstensgata anlagts för att markera lämningen.

Vägbanken ska enligt utredningen ha varit uppbyggd med 0,05 - 0,50 m stora stenar. I sektion noterades att stenen låg på ett 0,25 m tjockt, brunsvart jordlager. Under detta lager var ett 0,04 m tjockt lager grus, vilket bara kunde noteras inom sträckan för vägbanken. Vid dokumentation av anläggningen framkom ett brons- eller kopparbleck samt några enstaka brända och obrända ben (Elfstrand 1996).

Att lämningen tolkades som en väg hör samman med tidigare iakttagelser i området. År 1930 skrev Bengt Cnattingius en kortare artikel i *Fornvännen* med titeln *Var har Rökstenen ursprungligen stått?*. Förutom att diskutera runstenens ursprungliga läge nämner Cnattingius en väg som tidigare passerat Rök och som "man för en mansålder tillbaka iakttaga en stenläggning, som utgjorde rester av den gamla vägen". Vidare menade Cnattingius att detta skulle ha varit en förhistorisk väg som under medeltiden kommit att bli "eriksgata" (Cnattingius 1930:116ff). Vilka fakta Cnattingius baserar dessa påståenden på framgår tyvärr inte tydligt av artikeln.

År 1996 utfördes ytterligare en undersökning i närområdet. I ett schakt norr om kyrkan hittades ett parti med sten och tegel i undergrunden. Stenarna var inte lika vållagda som i ovan beskrivna lämning men tolkades trots detta eventuellt kunna höra till samma vägbank (Lindeblad 2000).

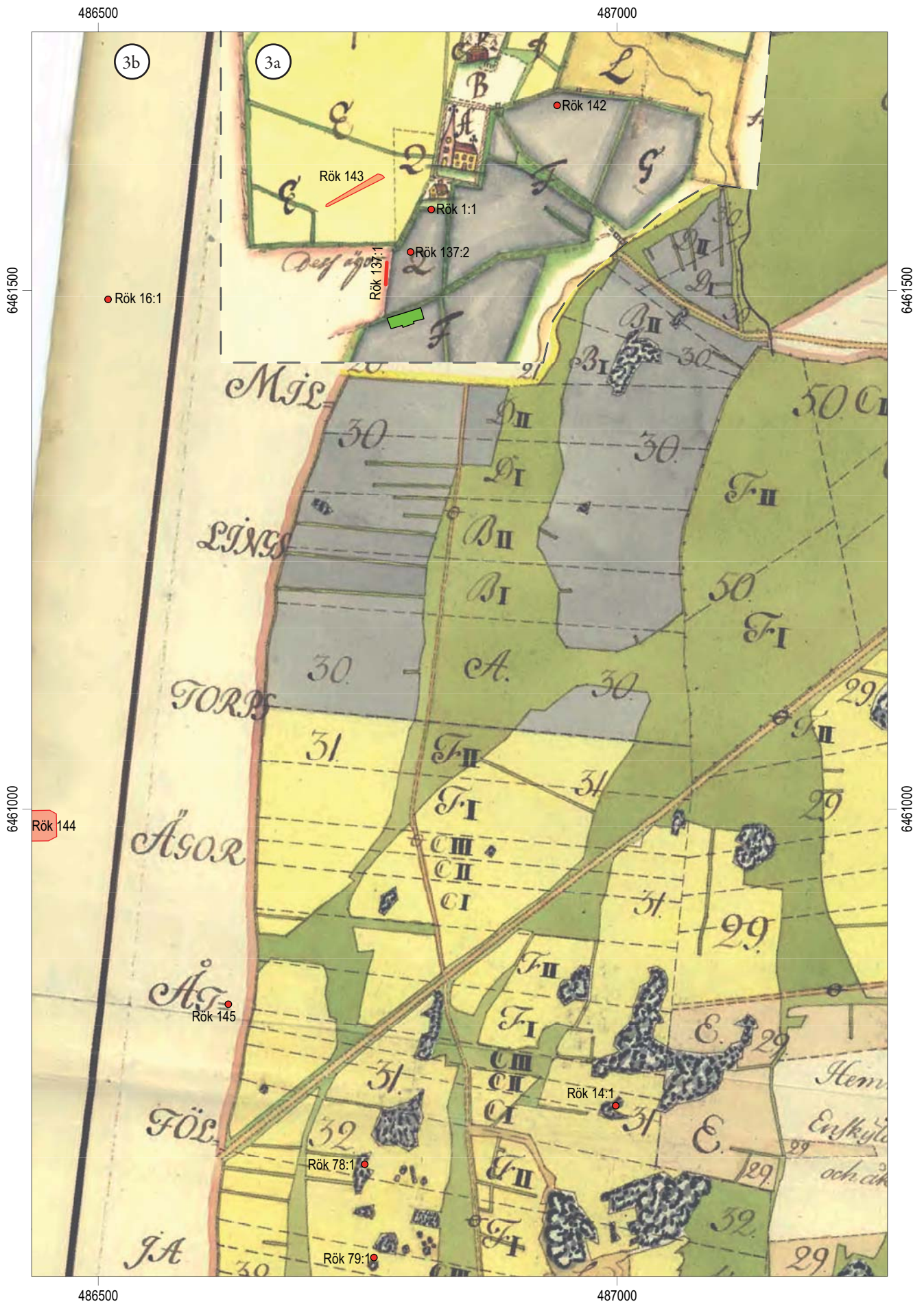
Inom den aktuella fastigheten, som inrymmer Röks skola, har en arkeologisk förundersökning, i form av en antikvarisk kontroll, utförts. Undersökningen utfördes 2008, i samband med schaktning för kulvertering för rör från en biobränslepanna till skolbyggnaderna. Inget av arkeologiskt intresse framkom vid det aktuella tillfället (Sundberg 2008).

Historiska kartor

I samband med att ovan nämnda vägbank (RAÄ 137:1) påträffades gjordes inte några studier av historiska kartor. Inför det aktuella arbetet gjordes därför en enklare kartstudie över området där äldre lantmäterikartor sammanfogades. Syftet med kartstudien var att om möjligt identifiera den forna vägsträckningen.

Resultatet av studien kunde inte styrka Cnattingius uppgifter och vägens presumtiva sträckning söderut – genom/förbi undersökningsområdet – kunde därmed inte fastställas. Däremot finns flera vägar markerade på 1766 års storskifteskarta över Häjla bys ägor, söder om Rök. En av dem har en nord-sydlig riktning i riktning mot Rök kyrka. En annan med öst-västlig riktning är landvägen mellan Linköping och Gränna (jfr LMS D87-34:d10:41 48, LMS D87-34:1, LMS D87-17:2, LMS D87-17:2, LMS D87-17:2, RAK J112-44-9, RAK J112-44-14, RAK J133-8E2h50).

Läget för vägbank RAÄ 137:1 motsvaras på 1639 och 1705 års ägomätning över Rök nr 1 av en ägo gräns. På samma kartor syns också fortsättningen på ovan nämnda nord-sydliga väg (inom Häjlas ägor). Vägsträckningen går öster om det aktuella undersökningsområdet.

Figur 3. Två historiska kartor sammanfogade: i norr en ägomätning från 1705 (Rök) (3a), i söder en storskifteskarta från 1766 (Häjla) (3b). Fornlämningar markerade med rött och undersökningsområdet med grönt. Skala 1:5 000.

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska undersökningen var främst att tillse att fornlämning som eventuellt framkom skulle beröras i så liten omfattning som möjligt. Fornlämning som trots detta kom att beröras av arbetet skulle undersökas och dokumenteras avseende karaktär, omfattning och om möjligt dateras.

Den arkeologiska undersökningen genomfördes i form av schaktningsövervakning, i samband med schaktningsarbetet. Påträffad fornlämning skulle undersökas genom handgrävning och dokumenteras genom inmätning och beskrivningar. Läget för den undersökta ytan mättes in med hjälp av RTK GPS.

Resultat

Arbetet berörde en yta om cirka 400 m². Schaktets djup var ca 0,3 - 0,4 m. Vid undersökningen konstaterades att närmre en tredjedel av ytan var störd av sentida nedgrävningar för gårdsplan, lekställningar m m. Vidare innehöll den norra delen av området mycket rötter från träd. I botten av schaktet sågs enstaka kolstänk och tegelfragment. Ett par bitar porslin och yngre rödgods framkom. I övrigt påträffades inget av arkeologiskt intresse.

Figur 4. Foto över undersökningsytan. Foto mot öster. Emma Karlsson, ÖM.

Referenser

Cnatingius, B. 1930. Var har Rökstenen ursprungligen stått? I: *Fornvännen* 25.

Elfstrand, B. 1996. *Rök 1:5*. Arkeologisk utredning. Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska undersökningar.

Lindeblad, K. 2000. *Rök 1:1*. Arkeologisk förundersökning. Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Linköping 2000:1.

Sundberg, K. 2009. *Rök skola. Kulvertering för bio-bränslepanna*. Arkeologisk förundersökning. Riksantikvarieämbetet. Avdelningen för arkeologiska undersökningar. Rapport UV Öst 2009:16.

Kartor

Lantmäteristyrelsens arkiv (LMS)

D87-34:d10:41 48. (1639) Rök nr 1. Ägomätning.

D87-34:1. (1705) Rök nr 1. Ägomätning.

D87-17:2. (1705) Rök nr 1. Ägomätning.

D87-17:2. (1766) Häjla nr 1-2. Storskifte.

D87-17:2. (1761) Millingstorp nr 1. Storskifte.

Rikets allmänna kartverks arkiv (RAK)

J112-44-9. 1868-77. Häradsekonomiska kartan. Bladnamn Tåkern.

J112-44-14. 1868-77. Häradsekonomiska kartan. Bladnamn Åby.

J133-8E2h50. 1948. Ekonomiska kartan. Kartblad Rök.

Tekniska uppgifter

Fastighet	Rök 5:1
Socken/stad	Rök
Kommun	Ödeshög
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	Invid Rök 137:1 (L2011:8841)
Digitala fastighetskartans blad	64E 6i SO
Koordinatsystem	SWEREF 99 TM
Höjdsystem	-
Mätteknik	RTK GPS
Typ av undersökning	Arkeologisk undersökning
Länsstyrelsens dnr	431-9199-18
Länsstyrelsens handläggare	Magnus Reuterdahl
ÖM dnr	0218/18
ÖM projektnr	001004
ÖM Intrasisnr	-
Sökande	Ödeshögsbostäder AB
Kostnadsansvarig	Ödeshögsbostäder AB
Projektledare	Emma Karlsson
Personal	-
Fältarbetstid	18 augusti 2018
Totalt undersöktes	400 m ²
Fynd	Nej
Foto	Digitala
Analyser	Nej
Grafik	Emma Karlsson
Renritning	-
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands museum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2018:24 © Östergötlands museum

Östergötlands museum genomförde i augusti 2018 en arkeologisk undersökning inom fastigheten Rök 5:1, Röks socken, Ödeshög kommun, Östergötland. Vid undersökningen konstaterades att en stor del av exploateringsytan var störd av sentida markingrepp. I botten av schaktet sågs enstaka kolstänk, tegelfragment och ett par bitar porslin och yngre rödgods framkom. I övrigt påträffades inget av arkeologiskt intresse.

ISSN 1403-9273
Rapport 2018:24